

بررسی و اولویت‌بندی زمینه‌های مشارکت و همکاری سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی از دیدگاه کارشناسان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

عنایت عباسی - کارشناس ارشد دفتر ترویج و مشارکت مردمی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور
الهام فهام* - دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج کشاورزی دانشگاه تهران
زهره صرافی - کارشناس ترویج و آموزش کشاورزی

چکیده

سازمانهای غیردولتی زیست محیطی و منابع طبیعی که نمودی از مشارکت مردم هستند در دهه‌های اخیر با رشد قابل توجه در سطوح ملی و بین‌المللی، توجه دست‌اندرکاران توسعه کشورها را به خود جلب کرده‌اند. با توجه به تجربیات و تأکیدات جهانی و تواناییهای این تشکلهای در دسترسى به اقشار مختلف مردم و مقبولیت عمومی آنها بایستی از این ظرفیت عظیم برای ترویج و توسعه منابع طبیعی بهره گرفت. ولی به منظور استفاده بهینه و مطلوب از این تواناییها باید زمینه‌های مشارکت آنها در بخش منابع طبیعی با توجه به وظایف و اختیارات قانونی‌شان در عرصه‌های منابع طبیعی به طور دقیق و شفاف شناسایی شود. تحقیق حاضر با درک این ضرورت و با هدف بررسی و اولویت‌بندی زمینه‌های مشارکت سازمانهای غیردولتی در ترویج و توسعه منابع طبیعی از دیدگاه کارشناسان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری انجام شده است. تحقیق از نوع توصیفی و با استفاده از فن پیمایش صورت گرفت. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه کارشناسان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور است که با سازمانهای غیردولتی در ارتباط هستند. بنابراین با توجه به محدود بودن جامعه آماری مورد مطالعه، از روش سرشماری استفاده شد که در مجموع ۴۸ نفر را دربرگرفت. ابزار اصلی این تحقیق پرسشنامه است که روایی آن با کسب نظریات برخی از صاحب‌نظران در حوزه ترویج منابع طبیعی به دست آمد. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب کرونباخ آلفا ۰/۷۸ است. در این تحقیق ضمن توصیف ویژگیها و مشخصات فردی نمونه‌های مورد مطالعه، زمینه‌های مشارکت و همکاری سازمانهای غیردولتی در منابع طبیعی اولویت‌بندی شده است. براین اساس

شش زمینه همکاری سازمانهای غیردولتی به ترتیب اولویت عبارت‌اند از الف) تهیه نشریات و اطلاع‌رسانی، ب) آموزش و فرهنگ‌سازی، ج) برگزاری همایش، سمینار و کارگاههای آموزشی، د) جلب مشارکت مردم، ه) توسعه فضای سبز و درختکاری، و) مطالعه و انجام طرحهای پژوهشی و تحقیقاتی در زمینه منابع طبیعی. در بخش دیگری از تحقیق گویه‌های معرف هر یک از زمینه‌های همکاری فوق بررسی و اولویت‌بندی شدند.

واژه‌های کلیدی: منابع طبیعی، مشارکت، سازمانهای غیردولتی.

مقدمه

منابع طبیعی تجدیدشونده از عوامل پایه در فرایند توسعه پایدار به شمار می‌روند، به همین دلیل حفظ، احیاء و توسعه این عرصه‌ها ضمن اینکه از وظایف مشترک نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای قلمداد می‌شود، عزم ملی و مشارکت همگانی را می‌طلبد. سازمانهای غیردولتی^۱ که نمودی از مشارکت مردم هستند با رشد قابل توجه در دهه‌های اخیر، توجه دست‌اندرکاران توسعه کشورها را به خود جلب کرده‌اند. براساس گزارش سازمان ملل در سال ۱۹۹۵ نزدیک به ۲۹ هزار سازمان غیردولتی بین‌المللی وجود دارد. آمار سازمانهای ملی در کشورها از این نیز بیشتر است، به عنوان نمونه در ایالات متحده آمریکا حدود یک میلیون سازمان غیردولتی وجود دارد که بیشتر آنها در سی سال گذشته شکل گرفته‌اند. در روسیه ۶۵۰۰۰ و در کنیا سالانه ۲۴۰ سازمان غیردولتی شکل می‌گیرد (Wikipedia, 2005). در کشورهای اروپایی سازمانهای غیردولتی از سال ۱۹۶۰ شروع به فعالیت کردند و بیشترین فعالیت را در دهه ۷۰ و ۸۰ داشته‌اند (سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور، ۱۳۷۹). فعالیتهای نوین سازمانهای غیردولتی در ایران از سال ۱۳۵۰ شروع شد (زیاد بخش و عباسی، ۱۳۸۰). در حال حاضر حدود ۴۰۰۰ سازمان غیردولتی در ایران وجود دارد که از این تعداد حدود ۲۵۳ تشکل درباره مسائل زیست محیطی و منابع طبیعی در استانهای مختلف کشور مشغول فعالیت هستند (ثمیری و همکاران، ۱۳۸۴). این تشکلها با تکیه بر توانمندیهای خود و حمایت مردم قادرند بازوی قدرتمند دولت در جهت اجرای طرحها و فعالیتهای منابع طبیعی و زیست محیطی باشند. فائو پنج شیوه برای نحوه مشارکت سازمانهای غیردولتی در مدیریت منابع طبیعی

مطرح کرده است:

۱- مشارکت مشاوره‌ای: هدف از این نوع مشارکت ایجاد زمینه‌های لازم برای مبادله اطلاعات در جهت شناخت زمینه‌های همکاری و ایجاد آگاهی نسبت به اهداف مشترک است.

۲- مشارکت از نوع هماهنگ‌سازی: هدف از این نوع مشارکت بالا بردن کارایی و اثربخشی طرفین مشارکت کننده در دستیابی به اهداف سازمانی هر یک از آنان است.

۳- مشارکت در کنار یکدیگر و تعاملی: در این سطح از مشارکت، سازمانهای متولی منابع طبیعی با دعوت از سازمانهای غیردولتی و برگزاری جلسات مشترک اقدام به تهیه برنامه‌های اجرایی مناسب با اهداف یکسان می‌کنند.

۴- مشارکت از نوع تشریک مساعی: در این سطح از روابط، سازمانهای غیردولتی و سازمانهای متولی منابع طبیعی اقدام به تلاشهایی همسو، همگام و مستمر با اهداف دیدگاه مشترک می‌نمایند.

۵- مشارکت از نوع نهایی: این رابطه بالاترین سطح از همکاری بین سازمانهای غیردولتی و سازمانهای متولی منابع طبیعی است. در این نوع مشارکت، دو طرف، بخشهای لازم و وابسته در فرایند توسعه و دستیابی به اهداف مشترک هستند (FAO, 1994).

سازمانهای غیردولتی به دلیل دسترسی وسیع به طبقات مختلف مردم و جلب اعتماد و توجه آنها در جهت برطرف نمودن معضلات و مشکلات زیست محیطی و منابع طبیعی کشور و توسعه آنها، نقش مهمی ایفا می‌کنند. دسترسی وسیع به طبقات مختلف مردم، نگرش به موضوعات از زاویه‌ای مردمی و اجرایی، جلب اعتماد و توجه بیشتر مردم در جهت برطرف نمودن معضلات زیست محیطی و منابع طبیعی، ارتقای آگاهی و فرهنگ عمومی مردم، انجام تحقیقات فراوان توسط این تشکله‌ها و ارائه نتایج آنها به ارگانهای ذی‌ربط دولتی برای برنامه‌ریزی، ایجاد حساسیت در مردم، کوتاه‌تر شدن فاصله زمانی بین تصمیم‌گیری و اجرای آن و بدیع بودن فعالیتها در این گونه تشکله‌ها که جذابیت خاصی برای مردم دارد، از جمله نتایج مشارکت این تشکله‌هاست (شاعری و سعدی، ۱۳۸۲).

محور فعالیت اصلی این تشکله‌ها در عرصه منابع طبیعی شامل آموزش (به منظور شناساندن منابع طبیعی کشور و معضلات آن به گروههای مختلف مردم و ارتقای فرهنگ منابع طبیعی، انتشار نشریه و تهیه و تنظیم پوستر در جهت آموزش عمومی)، پژوهش (انجام پژوهش و تحقیقات در زمینه حفاظت و توسعه جنگله‌ها، مراتع و آبخیزها، ایجاد زمینه‌های تحقیق و پژوهش توسط کارشناسان و متخصصان منابع طبیعی) و اقدامات ایجابی (مقابله با حوادث ناگهانی و غیرمترقبه، تبلیغ، ترویج و اشاعه فرهنگ حفاظت

از منابع طبیعی و گسترش فضای سبز) است (زکی پور، ۱۳۷۹). با توجه به مطالب ذکر شده و با توجه به تجربیات و تأکیدات جهانی، ضروری است مشارکت سازمانهای غیردولتی به منظور استفاده بهینه و مطلوب از تواناییهای بالقوه این تشکلهای فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی جلب شود. تحقیق حاضر با درک این ضرورت و با هدف بررسی و اولویت‌بندی زمینه‌های همکاری و مشارکت سازمانهای غیردولتی در ترویج و توسعه منابع طبیعی از دیدگاه کارشناسان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور انجام شده است.

مواد و روشها

تحقیق حاضر از نوع توصیفی و با استفاده از فن پیمایش انجام شده است. در این تحقیق ضمن توصیف ویژگیها و مشخصات فردی نمونه‌های مورد مطالعه، زمینه‌های مشارکت سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی تجددشونده بررسی و اولویت‌بندی شده است. جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه مدیران و کارشناسان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور است که با سازمانهای غیردولتی در ارتباط هستند. با توجه به محدود بودن جامعه آماری از روش سرشماری استفاده شد که تعداد ۴۸ نفر از کارشناسان را شامل شد. ابزار اصلی تحقیق پرسشنامه بود که توسط پژوهشگران طراحی شده است. در این پرسشنامه در دو بخش به بررسی ویژگیهای فردی و زمینه‌های مشارکت سازمانهای غیردولتی در ترویج و توسعه منابع طبیعی پرداخته شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار spss و آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی) درصد فراوانی تجمعی، انحراف معیار، واریانس، میانگین، میانه و مد) استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

سن: براساس نتایج به دست آمده، بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۳۷-۳۳ سال (۳۶/۳ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۴۲-۳۸ سال (۴/۶ درصد) است. میانگین سنی نمونه‌های تحقیق ۳۹ سال می‌باشد.

جنسیت: در میان نمونه‌های مورد بررسی، ۸۷/۲ درصد را مردان و ۱۲/۸ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

میزان تحصیلات: در جامعه مورد مطالعه، ۲/۲ درصد مدرک تحصیلی فوق دیپلم، ۵۰ درصد مدرک کارشناسی، ۴۵/۷ درصد مدرک کارشناسی ارشد و ۲/۱ درصد دکترا دارند.

رشته تحصیلی: رشته تحصیلی ۵۳/۳ درصد از نمونه‌های تحقیق، منابع طبیعی

(جنگلداری، آبخیزداری، مرتع، صنایع چوب و غیره)، ۲۴/۴ درصد کشاورزی و بقیه نیز رشته‌های غیرمرتبط با منابع طبیعی مانند مدیریت، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و غیره است، بنابراین مشاهده می‌شود بین رشته‌های تحصیلی اکثریت کارشناسان (۷۷/۸ درصد) با نوع شغل آنها همخوانی وجود دارد.

سمت: از بین جمعیت مورد مطالعه، نزدیک به ۷۰ درصد کارشناس و ۳۰/۴ درصد مدیر هستند.

سابقه خدمت: بیشترین فراوانی نمونه‌ها مربوط به افرادی است که ۱۰-۶ سال سابقه خدمت دارند. میانگین سابقه خدمت در نمونه‌های مورد مطالعه نزدیک به ۱۵ سال است که به نظر می‌رسد برای پاسخ به سؤالات، تجربه مناسبی داشته باشند.

اولویت بندی زمینه‌های مشارکت سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی از دیدگاه کارشناسان

با توجه به نتایج حاصله، اولویت اول تهیه نشریات و اطلاع‌رسانی و اولویت دوم و سوم به ترتیب آموزش و فرهنگ‌سازی و برگزاری همایش، سمینار و کارگاههای آموزشی است. مطالعه و انجام طرحهای پژوهشی و تحقیقاتی در اولویت ششم قرار گرفته است.

جدول ۱- اولویت‌بندی زمینه‌های مشارکت سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی

اولویت	زمینه‌های مشارکت	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	تهیه نشریات و اطلاع‌رسانی	۴/۰۳	۱/۰۴	۰/۲۵۸
۲	آموزش و فرهنگ‌سازی	۳/۸۸	۱/۰۵	۰/۲۷۰
۳	برگزاری همایش، سمینار و کارگاههای آموزشی	۳/۸۲	۰/۹۶	۰/۲۹۲
۴	توسعه فضای سبز و درخت‌کاری	۳/۷۵	۱/۱	۰/۲۹۳
۵	جلب مشارکت مردم	۳/۷۹	۱/۱۳	۰/۲۹۸
۶	مطالعه و انجام طرحهای پژوهشی و تحقیقاتی	۳/۳۹	۱/۰۴	۰/۳۰۷

دیدگاه نمونه‌های مورد مطالعه در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به تهیه نشریات و اطلاع‌رسانی

با توجه به نتایج حاصله، از میان گویه‌های مربوط به تهیه نشریات و اطلاع‌رسانی، اولویت اول، هشدار در مورد عوامل تخریب منابع طبیعی و انعکاس اخبار مربوط به آن در مطبوعات و رسانه‌های عمومی (با میانگین ۴/۲۷ و ضریب تغییرات ۰/۲۲۰) و اولویت آخر تهیه نشریات و مقالات با مضامین حفظ، احیا و توسعه عرصه‌های منابع طبیعی (با میانگین ۳/۸۵ و ضریب تغییرات ۰/۲۷۸) است.

جدول ۲- دیدگاه نمونه‌های مورد مطالعه در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به تهیه نشریات و اطلاع‌رسانی

اولویت	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	هشدار در مورد عوامل تخریب منابع طبیعی و انعکاس اخبار مربوط به آن در مطبوعات و رسانه‌های عمومی	۴/۲۷	۰/۹۴	۰/۲۲۰
۲	ایجاد سایت اینترنتی (بانک اطلاعاتی) جهت ارتباط دو سویه NGOs و منابع طبیعی	۴/۱	۱/۰۱	۰/۲۴۶
۳	تهیه فیلمهای آموزشی مربوط به منابع طبیعی	۳/۸۷	۱/۰۶	۰/۲۷۴
۴	ارتباط و تبادل نظر و تجربه با NGOs مرتبط با منابع طبیعی سایر کشورها	۴/۰۴	۱/۱۱	۰/۲۷۵
۵	تهیه و انتشار نشریات و مقالات با مضامین حفظ، احیا و توسعه عرصه‌های منابع طبیعی	۳/۸۵	۱/۰۷	۰/۲۷۸

(منبع: یافته‌های تحقیق)

دیدگاه نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به آموزش و فرهنگ‌سازی

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۳، برگزاری دوره‌های آموزشی برای اعضای سازمانهای غیردولتی با هدف ترویج و توسعه منابع طبیعی (با میانگین ۴/۲۴ و ضریب تغییرات ۰/۲۰۰) در مقایسه با سایر گویه‌ها اولویت اول را به خود اختصاص داده است. غیر تخصصی بودن بسیاری از سازمانهای غیردولتی مرتبط با منابع طبیعی و ضرورت آشنایی اعضای این تشکلهای با فعالیتهای انجام شده در منابع طبیعی می‌تواند دلیل

اصلی این امر باشد. اختصاص اولویت آخر برای گویه تدوین راهکارهایی برای آموزش مسئولان و دست‌اندرکاران منابع طبیعی به وسیله NGOs تأییدی بر این موضوع است.

جدول ۳- دیدگاه نمونه‌های مورد مطالعه در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به آموزش و فرهنگ‌سازی

اولویت	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	برگزاری دوره‌های آموزشی جهت اعضای NGOs برای ترویج و توسعه منابع طبیعی	۴/۲۴	۰/۸۵	۰/۲۰۰
۲	سخنرانی در مدارس در خصوص اهمیت و توسعه منابع طبیعی	۴/۲۱	۱/۰۱	۰/۲۴۰
۳	برگزاری مسابقات مختلف ترویجی با موضوعات منابع طبیعی	۳/۸۹	۱/۰۱	۰/۲۶۰
۴	برگزاری نمایشگاه‌های مرتبط با منابع طبیعی	۳/۸۹	۱/۶	۰/۲۷۲
۵	برگزاری نمایش و تئاتر با موضوعات منابع طبیعی	۳/۹۴	۱/۰۸	۰/۲۷۴
۶	برپایی گلگشتهای آموزشی منابع طبیعی	۳/۸۳	۱/۰۸	۰/۲۸۲
۷	همکاری در برگزاری کلاسهای آموزشی - ترویجی (تئوری و عملی) منابع طبیعی	۳/۷۴	۱/۰۷	۰/۲۸۶
۸	تدوین راهکارهایی برای آموزش مسئولان و دست‌اندرکاران منابع طبیعی	۳/۳۱	۱/۲	۰/۳۶۲

(منبع: یافته‌های تحقیق)

دیدگاه نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به برگزاری همایش، سمینار و کارگاههای آموزشی

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۴، اولویت اول برگزاری همایش و گرد همایی به منظور عرضه مطالب و دستاوردهای منابع طبیعی با همکاری سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری (با میانگین ۳/۹۶ و ضریب تغییرات ۰/۲۱۹)، اولویت دوم شرکت در همایشهای بین‌المللی و ارائه مقاله در زمینه منابع طبیعی (با میانگین ۳/۸۵ و ضریب تغییرات ۰/۲۳۹) و اولویت آخر برگزاری کارگاههای آموزشی مبانی مشارکت و توسعه مشارکتی و تسهیلگری توسط NGOs

در بخش منابع طبیعی (با میانگین ۳/۶۷ و ضریب تغییرات ۰/۳۰۵) است.

جدول ۴- دیدگاه نمونه‌های مورد مطالعه در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به برگزاری همایش، سمینار و کارگاههای آموزشی

اولویت	گویه‌ها	میانگین	الحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	برگزاری همایش و گردهمایی به منظور ارائه مطالب و دستاوردهای منابع طبیعی با همکاری سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری	۳/۹۶	۰/۸۷	۰/۲۱۹
۲	شرکت در همایشهای بین‌المللی و ارائه مقاله در زمینه منابع طبیعی	۳/۸۵	۰/۹۲	۰/۲۳۹
۳	همکاری در برپایی کارگاههای آموزشی یا مضماین فضای سبز و منابع طبیعی	۳/۸۷	۰/۹۴	۰/۲۴۲
۴	همکاری در برگزاری همایشهای ملی و بین‌المللی در خصوص منابع طبیعی و فضای سبز	۳/۷۳	۰/۹۴	۰/۲۵۲
۵	برگزاری کارگاههای آموزشی مبانی مشارکت و توسعه مشارکتی و تسهیلگری توسط NGOs در بخش منابع طبیعی	۳/۶۷	۱/۱۲	۰/۳۰۵

(منبع: یافته‌های تحقیق)

دیدگاه نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به توسعه فضای سبز و درختکاری

از میان گویه‌های مربوط به توسعه فضای سبز و درخت کاری، همکاری در انجام عملیات توسعه فضای سبز (نهال کاری، بذرکاری، توزیع نهال و ...) در اولویت اول و بذرکاری و بذرپاشی در مراتع و جنگلها با همکاری مردم در اولویت پنجم قرار گرفته است (جدول ۵).

۵ دیدگاه نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به جلب مشارکت مردم نتایج ارائه شده در جدول ۶ حاکی از آن است که مشارکت غیرمستقیم سازمانهای غیردولتی در مدیریت منابع طبیعی از طریق فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت مردم با میانگین ۳/۹۱ و ضریب تغییرات ۰/۲۷۹ و بسیج منابع محلی با میانگین ۳/۹۱ و ضریب تغییرات ۰/۲۹۱ به ترتیب در اولویت اول و دوم و مشارکت مستقیم آنها در اجرای طرحهای منابع طبیعی با میانگین ۳/۵۷ و ضریب تغییرات ۰/۳۱۹ در اولویت آخر قرار گرفته است.

جدول ۵- دیدگاه نمونه‌های مورد مطالعه در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به توسعه فضای سبز و درختکاری

اولویت	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	همکاری در انجام عملیات توسعه فضای سبز (نهال کاری، بذرکاری، توزیع نهال و ...)	۴	۰/۸۷	۰/۲۱۷
۲	مشارکت در برگزاری هفته منابع طبیعی، روز جهانی بیابان‌زدایی و ...	۴/۱	۱/۱۱	۰/۲۷۱
۳	احداث و نگهداری پارکهای روستایی	۳/۶۷	۱/۲۴	۱/۳۱۲
۴	واگذاری عرصه‌های منابع طبیعی به NGOs تخصصی در زمینه‌های حفاظت و احیاء منابع طبیعی	۳/۵۶	۱/۱۱	۰/۳۳۳
۵	بذرکاری و بذرپاشی در مراتع و جنگلها با همکاری مردم	۳/۴۲	۱/۱۴	۰/۳۳۸

(منبع: یافته‌های تحقیق)

جدول ۶- دیدگاه نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به جلب مشارکت مردم

اولویت	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	فراهم آوردن زمینه مشارکت مردم برای عضویت و همکاری با تشکلهای غیردولتی	۳/۹۱	۱/۰۹	۰/۲۷۹
۲	بسیج منابع محلی در حفاظت و احیای منابع طبیعی	۳/۹۱	۱/۱۴	۰/۲۹۱
۳	ایجاد زمینه لازم برای مشارکت مردم در تشکلهای محلی مانند تعاونیهای منابع طبیعی و ...	۳/۷۹	۱/۱۴	۰/۳۰۱
۴	برقراری ارتباط بین سازمانهای غیردولتی شهری و روستایی	۳/۷۷	۱/۱۶	۰/۳۰۸
۵	اجرای طرحهای گروهی و مشارکت جمعی در راستای حفظ و احیای جنگلها و مراتع	۳/۵۷	۱/۱۴	۰/۳۱۹

(منبع: یافته‌های تحقیق)

دیدگاه‌نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به مطالعه و انجام طرحهای پژوهشی و تحقیقاتی

در این اولویت‌بندی، انجام طرح و مطالعات با اعتبارات بین‌المللی (با میانگین ۳/۶۴ و ضریب تغییرات ۰/۲۸۸) اولویت اول و تعیین نیازهای آموزشی - ترویجی بهره‌برداران و مخاطبان منابع طبیعی و کمک در اجرای برنامه‌های مربوط به نیازسنجی (با میانگین ۳/۴۹ و ضریب تغییرات ۰/۲۹۸) و ارائه طرح به دولت به منظور مدیریت بهینه منابع طبیعی (با میانگین ۳/۴۷ و ضریب تغییرات ۰/۲۹۹) به ترتیب اولویت دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند و انجام طرحهای پژوهشی مشترک با سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری (با میانگین ۳/۱۷ و ضریب تغییرات ۱/۰۹) در اولویت آخر قرار گرفته است.

جدول ۷ - دیدگاه نمونه‌های تحقیق در مورد اولویت‌بندی گویه‌های مربوط به مطالعه و انجام طرحهای پژوهشی و تحقیقاتی

اولویت	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	انجام طرح و مطالعات با اعتبارات بین‌المللی	۳/۶۴	۱/۰۵	۰/۲۸۸
۲	تعیین نیازهای آموزشی - ترویجی بهره‌برداران و مخاطبان منابع طبیعی و کمک در اجرای برنامه‌های مربوط به نیازسنجی	۳/۴۹	۱/۰۴	۰/۲۹۸
۳	ارائه طرح به دولت به منظور مدیریت بهینه منابع طبیعی	۳/۴۷	۱/۰۴	۰/۲۹۹
۴	تشکیل کمیته مشورتی در خصوص تصمیم‌گیری، اجرا و ارزیابی طرحهای منابع طبیعی	۳/۱۹	۰/۹۶	۰/۳۰۱
۵	مشاوره و شرکت در جلسات کارشناسی منابع طبیعی	۳/۵۱	۱/۰۶	۰/۳۰۲
۶	نظارت و ارزشیابی پروژه‌های منابع طبیعی	۳/۲۴	۱/۰۸	۰/۳۳۳
۷	انجام طرحهای پژوهشی مشترک با سازمان جنگلها	۳/۱۷	۱/۰۹	۰/۳۴۴

(منبع: یافته‌های تحقیق)

پیشنهادها

بر اساس نتایج حاصل از تحقیق، پیشنهادهای زیر با هدف مشارکت هر چه بیشتر و بهتر سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای ترویج و توسعه منابع طبیعی ارائه می‌گردد:

با توجه به نتایج تحقیق، هشدار در مورد عوامل تخریب منابع طبیعی و انعکاس اخبار مربوط به آن در مطبوعات و رسانه‌های عمومی در اولویت اول مشارکت سازمانهای

غیردولتی منابع طبیعی در زمینه اطلاع‌رسانی می‌باشد؛ برای این اساس پیشنهاد می‌گردد اعضای سازمانهای غیردولتی به دلیل مقبولیتهای عمومی از طریق تقویت ارتباط با رسانه‌های جمعی و با نقد واقع بینانه مسائل مربوط به منابع طبیعی، در ارتقای آگاهیهای عمومی و تحقق فرمایش مقام معظم رهبری مبنی بر تبدیل فرهنگ منابع طبیعی به معارف عمومی تلاش نمایند.

با توجه به اینکه برگزاری دوره‌های آموزشی برای اعضای سازمانهای غیردولتی، در اولویت اول مشارکت این سازمانها قرار گرفته است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود سازمانهای دولتی متولی این امر با سازمانهای غیردولتی مربوطه برای آموزش اعضاء همکاری کنند، برای نمونه می‌توان به برگزاری کارگاههای آموزشی برای اعضای سازمانهای غیردولتی از سوی سازمانهای متولی اشاره کرد.

با توجه به نتایج تحقیق، فرهنگ‌سازی در مدارس و مراکز آموزشی از نظر کارشناسان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری از جمله اولویتهای مهمی است که سازمانهای غیردولتی باید به آن بپردازند؛ با توجه به این نتیجه و با توجه به بالا بودن جمعیت دانش‌آموزان و دانشجویان و بالا بودن زمینه پذیرش موضوعات توسط این افراد؛ پیشنهاد می‌گردد سازمانهای غیردولتی با تقویت ارتباط با آموزش و پرورش، مراکز آموزشی و دانشگاهها نسبت به فرهنگ‌سازی و انتقال فرهنگ منابع طبیعی به دانش‌آموزان و دانشجویان تلاش نمایند. در این رابطه سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور باید تمهیدات لازم را به منظور حضور NGO ها در مدارس و سایر مراکز آموزشی فراهم آورد. به دلیل دسترسی بیشتر سازمانهای غیردولتی به طبقات مختلف مردم، این تشکلهای قادر به جلب مشارکت آنان در حفظ و احیای منابع طبیعی می‌باشند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که سازمانهای متولی امر منابع طبیعی، بستر لازم را جهت تشکیل و ارتباط سازمانهای غیردولتی شهری و محلی فراهم نمایند.

با توجه به نتایج حاصله در مشارکت سازمانهای غیردولتی در امور تحقیقاتی و پژوهشی، گویه‌هایی از قبیل مشاوره و شرکت در جلسات کارشناسی منابع طبیعی و انجام طرحهای پژوهشی مشترک از نظر کارشناسان منابع طبیعی با میانگین کمتر نسبت به سایر گویه‌ها در اولویتهای آخر قرار گرفته‌اند. با توجه به این نتیجه به نظر می‌رسد که هنوز اعتماد لازم بین کارشناسان منابع طبیعی و اعضای سازمانهای غیردولتی ایجاد نشده است و هنوز مشارکت از نوع مشاوره‌ای و تشریک مساعی (آن چه که فائو به آن اشاره دارد) بین این دو به وجود نیامده است. بنابراین بایستی تلاش شود تا با برگزاری جلسات و کارگاههای آموزشی مشترک احساس اعتماد لازم بین کارشناسان منابع طبیعی و سازمانهای غیردولتی به وجود

آید. در این رابطه سازمانهای غیردولتی می‌توانند با دفاع از حقوق صنفی کارشناسان و متخصصان منابع طبیعی در مجامع عمومی به ایجاد این حس اعتماد کمک نمایند. پیشنهاد می‌شود سازمانهای غیردولتی در جهت ارتقای توان علمی و توانمندسازی خود در زمینه منابع طبیعی همت گمارند و با حضور در عرصه‌های منابع طبیعی و تبادل تجربه و اندیشه با کارشناسان مربوطه در جهت نزدیکی دیدگاههای خود با این کارشناسان تلاش نمایند. از طرف دیگر دستگاههای دولتی و متولیان امر منابع طبیعی حضور سازمانهای غیردولتی در فعالیتهای منابع طبیعی را پذیرفته و سعی در جهت تقویت و افزایش توان حرفه‌ای این افراد نموده و از این ظرفیت عظیم با توجه به تأکیدات بین‌المللی در جهت مدیریت پایدار عرصه‌های منابع طبیعی بهره‌گیرند، و تمهیدات لازم جهت حضور هر چه بیشتر اعضای این تشکلهارا فراهم آورند.

منابع

- ۱- ثمری، د.؛ عباسی، ع. و عبدی نژاد، غ. (۱۳۸۴)، جلوه‌های جلب مشارکت مردمی در توسعه جنگلهای حوزه رویش زاگرس. (مقاله چاپ نشده).
- ۲- زکی پور، م. (۱۳۷۹)، «رویکردی به مشارکت سازمانهای غیردولتی در منابع طبیعی». مجموعه مقالات اولین همایش منابع طبیعی، مشارکت و توسعه. تهران: سازمان جنگلها و مراتع و آبخیزداری کشور، دفتر ترویج و مشارکت مردمی.
- ۳- زیادبخش، س. و عباسی، ع. (۱۳۸۰)، «بررسی تجارب جهانی جلب مشارکت سازمانهای غیردولتی در مدیریت پایدار منابع طبیعی». نخستین سمپوزیوم علمی سازمانهای غیردولتی بخش کشاورزی و روستایی. تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت ترویج و نظام بهره‌برداری، دفتر مشارکت مردمی و بسیج.
- ۴- سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور (۱۳۷۹)، مرجع ملی برنامه اقدام ملی بیابان‌زدایی در ایران. تهران: سازمانها جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور.
- ۵- شاعری، ع. و سعدی، ح. (۱۳۸۲)، راهنمای عملی مشارکت و ترویج منابع طبیعی. تهران: انتشارات پونه.

6- FAO (1994), FAO Collaboration with Asian for Participatory Rural Development : The Case Study of ANGOC. Rome : FAO.

7- Wikipedia (2005), "Non governmental organization". available at : <http://en.Wikipedia.org/Wiki>.